

Lekcja 1

Świadomy zawsze ubezpieczony

- ✓ Cel ubezpieczeń społecznych
- ✓ Historia ubezpieczeń
- ✓ Zadania ZUS
- ✓ ZUS ≠ FUS

Na stronie z.us.gov.pl/edukacja w zakładce [Szkoły ponadpodstawowe] → [Materiały do pobrania] są odniesienia do podstawy programowej, scenariusz lekcji 1, a także formy pracy, metody, techniki i środki dydaktyczne.

Cel ubezpieczeń

1

Ubezpieczenia społeczne zapewnią Ci pieniądze, gdy nie będziesz mógł pracować, np. z powodu choroby, macierzyństwa czy wieku.

ZUS wypłaca świadczenia przez określony czas (np. zasiłek chorobowy, macierzyński) albo do końca życia (np. emeryturę).

Lekcja 1

Ubezpieczenia społeczne to:

- ✓ ubezpieczenie emerytalne (zadziała, gdy osiągniesz wiek emerytalny);
- ✓ ubezpieczenia rentowe (zadziałają, gdy nie będziesz w stanie pracować ze względu na chorobę lub uraz z nikłą szansą powrotu do pracy albo gdy umrze osoba, na której utrzymaniu możesz przebywać);
- ✓ ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane ubezpieczeniem chorobowym (zadziała, gdy nie będziesz w stanie pracować ze względu na chorobę lub uraz – z perspektywą powrotu do pracy – albo gdy zostaniesz rodzicem);
- ✓ ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane ubezpieczeniem wypadkowym (zadziała, gdy nie będziesz w stanie pracować ze względu na wypadek przy pracy lub chorobę zawodową).

Do ubezpieczeń społecznych nie zalicza się ubezpieczenia zdrowotnego, które działa, kiedy zagrożone jest samo zdrowie. Pomimo tego jest ono powiązane z ubezpieczeniami społecznymi, np. przez to, że składki zdrowotne pobiera ZUS.

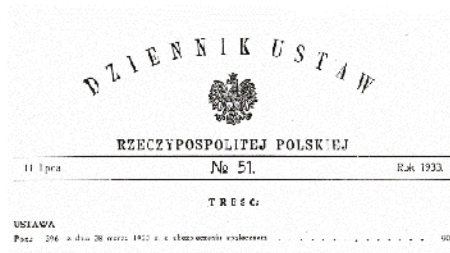
Jeśli będziesz podlegać tym ubezpieczeniom, czyli jeśli Twój pracodawca będzie opłacał składki lub będziesz je opłacać samodzielnie, to będą przysługiwały Ci świadczenia wymienione na s. 31, 41, 58, 64.

Historia ubezpieczeń

2

Pomysł na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne powstał w Niemczech już pod koniec XIX wieku. Wprowadził je kanclerz II Rzeszy

Otto von Bismarck.

Lekcja 1

Wiele państw, w tym Polska, uznało niemieckie rozwiązania za warte naśladowania.

Polska po odzyskaniu niepodległości rozpoczęła prace nad własnym systemem ubezpieczeń społecznych.

Lata 80. XIX wieku to okres, w którym tworzyły się systemy ubezpieczeń społecznych w Europie. Istotną rolę odegrał w tym procesie kanclerz II Rzeszy **Otto von Bismarck**. Wprowadził on trzy rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń:

- ✓ na wypadek choroby (1883 r.);
- ✓ od wypadków przy pracy (1884 r.);
- ✓ w razie starości i inwalidztwa (1889 r.).

Ustawy niemieckie dały impuls do wprowadzania podobnych rozwiązań innym państwom europejskim (Austro-Węgry, Norwegia, Szwajcaria).

Na ziemiach polskich pod zaborami obowiązywało ustawodawstwo państw zaborczych. Gdy Polska odzyskała niepodległość, trzeba było stworzyć jednolity i nowoczesny system ubezpieczeń społecznych. Od pierwszych dni niepodległości funkcjonowały ubezpieczenia – na różnych zasadach w różnych dzielnicach państwa, które starano się połączyć odrębne rozwiązania w spójną całość. Ujednolicenie systemu ubezpieczeń w II Rzeczypospolitej trwało kilkanaście lat.

Uchwalona 28 marca 1933 roku ustawa o ubezpieczeniu społecznym scaliła ubezpieczenia społeczne i dlatego nazywana jest ustawą scaleniową. Objęła wszystkie rodzaje ubezpieczeń społecznych:

- ✓ chorobowe i macierzyńskie;
- ✓ na wypadek niezdolności do zarobkowania lub śmierci osoby ubezpieczonej;
- ✓ wskutek wypadku przy pracy lub chorób zawodowych, a także „wszelkich przyczyn”;
- ✓ emerytalne robotników i pracowników umysłowych.

Uchwalenie ustawy scaleniowej nie zakończyło prac nad polskim systemem ubezpieczeń społecznych. Nastąpiło to dopiero 24 października 1934 r., kiedy to prezydent Ignacy Mościcki podpisał **rozporządzenie o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym**.

Lekcje z ZUS

Uczestnicy powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych to:

4

ubezpieczeni

m.in. pracownicy,
zleceniobiorcy

(ponad 16,3 mln)

świadczeniobiorcy

m.in. emeryci, renciści,
osoby, które pobierają
zasiłki

(ponad 7,8 mln emerytów
i rencistów)

płatnicy składek

m.in. pracodawcy,
zleceniodawcy,
osoby, które prowadzą
działalność gospodarczą

(ponad 2,2 mln)

Lekcja 1

Ubezpieczenie społeczne jest jedną z metod zabezpieczenia społecznego – systemu, który w razie zajścia określonych sytuacji i ryzyka oraz po spełnieniu określonych warunków ma zapewnić środki na zaspokojenie podstawowych potrzeb. W ramach systemu zabezpieczenia społecznego oprócz obsługiwanego przez ZUS powszechnego ubezpieczenia społecznego funkcjonuje ubezpieczenie społeczne rolników obsługiwane przez KRUS (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego). Oprócz ubezpieczenia istnieje też zaopatrzenie społeczne, którym są objęci funkcjonariusze służb mundurowych, a także prokuratorzy i sędziowie.

Ubezpieczony w systemie ubezpieczeń to osoba, która podlega chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych:

- ✓ emerytalnemu,
- ✓ rentowym,
- ✓ chorobowym,
- ✓ wypadkowym.

Kto podlega ubezpieczeniom społecznym, zawsze podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu. Istnieją grupy osób, które nie są objęte ubezpieczeniem społecznym, ale podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu, jak studenci lub policjanci. Możliwe jest także dobrowolne opłacanie składek na ubezpieczenia zdrowotne.

Płatnikiem składek jest m.in.:

- ✓ pracodawca – za pracowników;
- ✓ osoba prowadząca pozarolniczą działalność – za osoby współpracujące przy prowadzeniu tej działalności;
- ✓ ZUS – na przykład za osoby, którym wypłaca zasiłki macierzyńskie.

Lekcje z ZUS

Najważniejsze zadania, jakie ZUS wykonuje wobec świadczeniobiorców:

6

- ✓ przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia długoterminowe, m.in. emerytury, renty;
- ✓ przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia krótkoterminowe, m.in. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze;
- ✓ kieruje na rehabilitację leczniczą.

Lekcja 1

Świadczeń długoterminowych dotyczy lekcja 3, a krótkoterminowych – lekcja 2.

Oprócz zadań związanych z zarządzaniem systemem ubezpieczeń społecznych ZUS realizuje zadania z zakresu:

- ✓ **prewencji rentowej** – m.in. kieruje na rehabilitację leczniczą do ośrodków rehabilitacyjnych (np. w schorzeniach narządu głosu, narządu ruchu, układu krążenia, układu oddechowego, w schorzeniach psychosomatycznych i onkologicznych po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego, w schorzeniach narządu ruchu po wypadku – wczesna rehabilitacja powypadkowa);
- ✓ **prewencji wypadkowej** – m.in. dofinansowuje działania płatników składek, które mają zapobiegać wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym oraz utrzymywać zdolność do pracy przez cały okres aktywności zawodowej pracowników.

Z rehabilitacji leczniczej ZUS możesz skorzystać, jeśli grozi Ci utrata zdolności do pracy, ale jest szansa, że odzyskasz ją po rehabilitacji. Dodatkowo musisz spełnić jeden z poniższych warunków:

- ✓ być ubezpieczonym (np. z umowy o pracę, prowadzonej działalności);
- ✓ pobierać zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne;
- ✓ pobierać rentę okresową z tytułu niezdolności do pracy.

Koszty rehabilitacji (leczenia, zakwaterowania, wyżywienia oraz dojazdu do i z ośrodka rehabilitacyjnego najtańszym środkiem komunikacji publicznej) w całości pokrywa ZUS.

Lekcje z ZUS

ZUS ≠ FUS

8

Składki na ubezpieczenia społeczne wpływają do specjalnego funduszu – **Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS)**.

Ze środków FUS finansowane są świadczenia, m.in. emerytury, renty i zasiłki. Świadczenia te wypłaca ZUS albo wypłacają je płatnicy składek.

Lekcja 1

Funduszem Ubezpieczeń Społecznych zarządza Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS) to państwowy fundusz celowy powołany do realizacji zadań dotyczących ubezpieczeń społecznych.

Przychody FUS tworzą składki na ubezpieczenia społeczne i dotacje z budżetu państwa. FUS może także zaciągać kredyty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest jedynie instytucją, którą państwo polskie powołało, by zbierała składki i wypłacała świadczenia, m.in. emerytury, renty, zasiłki pogrzebowe, chorobowe, opiekuńcze, macierzyńskie. ZUS realizuje politykę państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Płatnikiem świadczeń finansowanych ze środków FUS jest ZUS albo płatnicy składek. Płatnicy składek wypłacają m.in. zasiłki chorobowe i macierzyńskie, jeśli zatrudniają (ubezpieczają) powyżej 20 osób.

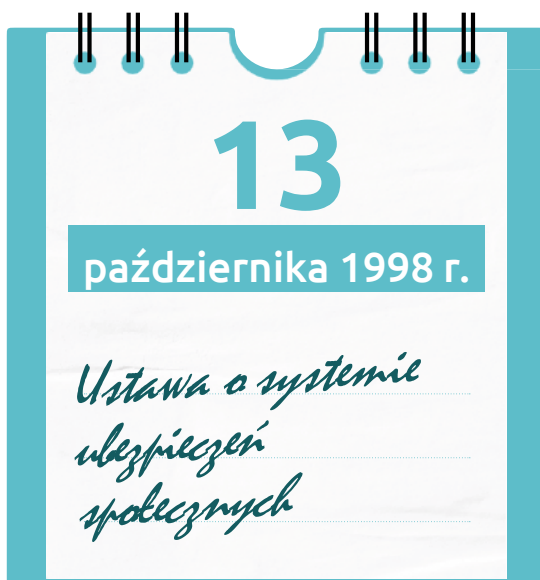
ZUS wypłaca m.in.:

- ✓ emerytury;
- ✓ renty z tytułu niezdolności do pracy;
- ✓ renty rodzinne;
- ✓ zasiłki chorobowe, opiekuńcze i macierzyńskie, np. dla osób prowadzących działalność gospodarczą i pracowników, których pracodawca zgłasza do ubezpieczenia chorobowego nie więcej niż 20 osób.

ZUS działa na podstawie ustawy

9

Lekcja 1

Podstawy działań ZUS określa przede wszystkim ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Ustawa ta określa m.in. zasady:

- ✓ działania Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- ✓ działania i finansowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- ✓ podlegania ubezpieczeniom społecznym;
- ✓ ustalania składek na ubezpieczenia społeczne oraz kwot, od których trzeba je naliczać;
- ✓ zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, prowadzenia ewidencji ubezpieczonych i płatników składek, rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, opłacania składek na ubezpieczenia społeczne;
- ✓ prowadzenia kont ubezpieczonych i kont płatników składek.

Lekcje z ZUS

ZUS nie tworzy prawa

10

Parlament określa:

- ✓ wysokość składek na ubezpieczenia;
- ✓ zasady obliczania świadczeń.

ZUS nie ma wpływu na wysokość:

- ✓ składek na ubezpieczenia społeczne, **ale** musi je zbierać i zapisywać na kontach;
- ✓ świadczeń, **ale** musi je prawidłowo obliczyć i wypłacić.

Lekcja 1

Wysokość składki oblicza się, mnożąc kwotę nazywaną podstawą wymiaru składki (może nią być np. przychód ze stosunku pracy, czyli wynagrodzenie pracownika) przez stopę składki. Wszystkie te parametry określa ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Stopy procentowe składek wynoszą:

- ✓ na ubezpieczenie emerytalne – 19,52%;
- ✓ na ubezpieczenia rentowe – 8%;
- ✓ na ubezpieczenie chorobowe – 2,45%;
- ✓ na ubezpieczenie wypadkowe – jest zróżnicowana;
- ✓ na ubezpieczenie zdrowotne – 9% albo 4,9% dla przedsiębiorców opodatkowanych wyłącznie podatkiem liniowym.

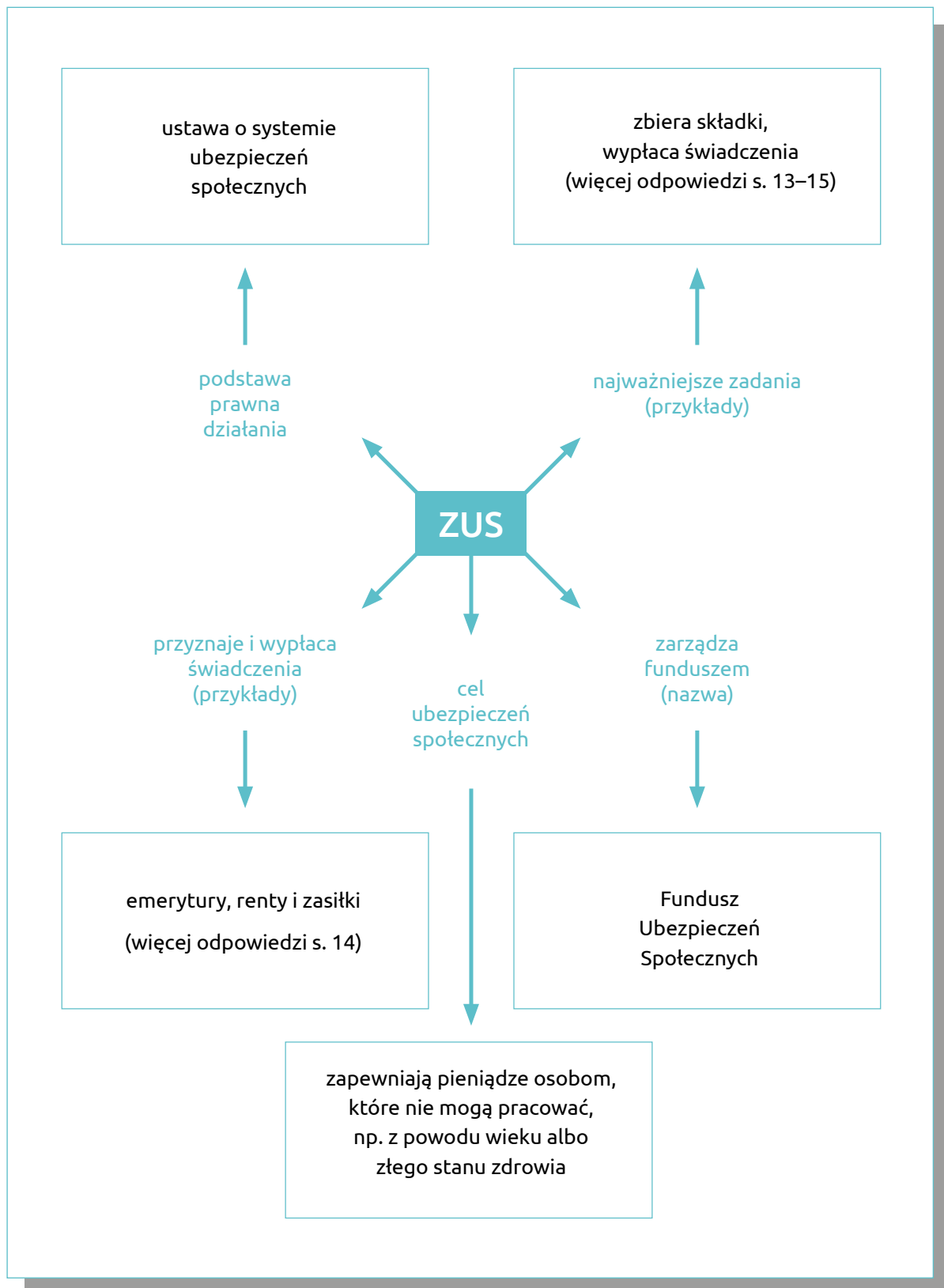
Składka na ubezpieczenie zdrowotne nie jest składką na ubezpieczenie społeczne, ale oblicza się ją od tej samej podstawy wymiaru – z wyjątkiem składki zdrowotnej przedsiębiorców.

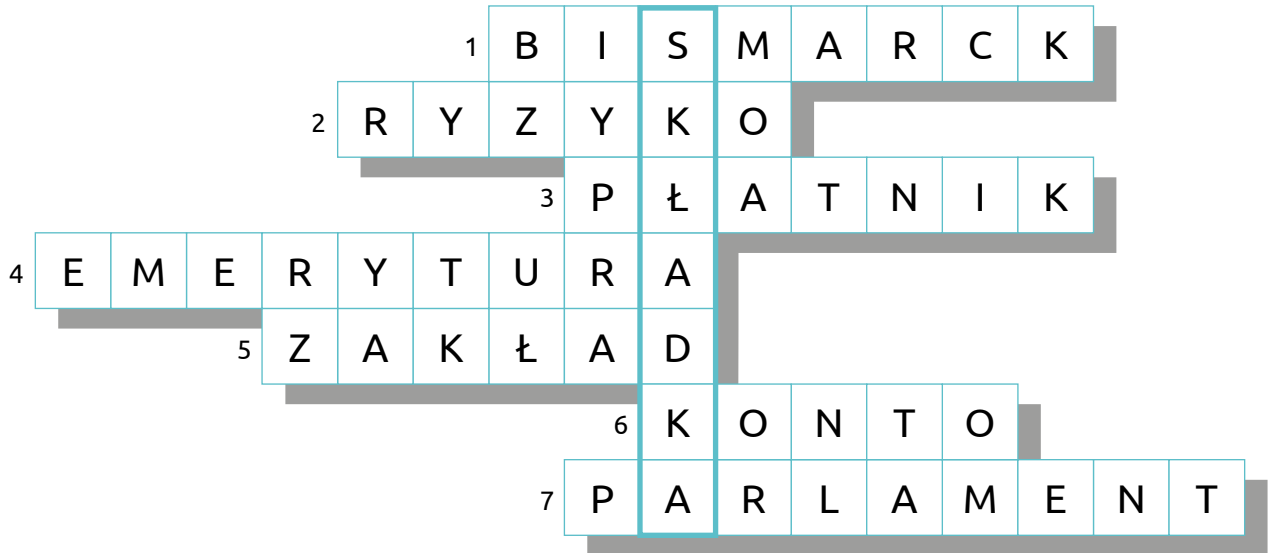
Zasady finansowania składek znajdziesz na s. 30.

Stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe ustala ZUS albo samodzielnie płatnik składek. ZUS ustala ją wyłącznie płatnikom, którzy przekazali informację o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe (ZUS IWA) za trzy kolejne, ostatnie lata kalendarzowe. Jeśli ZUS nie może ustalić płatnikowi stopy procentowej składki wypadkowej, płatnik robi to samodzielnie. Zasady, według których ustala się składkę, zależą od tego, czy płatnik podlega wpisowi do rejestru REGON oraz ile osób zgłasza do ubezpieczenia wypadkowego.

Zasady obliczania wysokości świadczeń wynikają m.in. z:

- ✓ ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- ✓ ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- ✓ ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

1. Wprowadził ubezpieczenia społeczne w II Rzeszy.
2. Tak eksperci nazywają chroniony świadczeniem skutek zdarzenia losowego.
3. Tę funkcję pełni w ubezpieczeniu społecznym np. pracodawca czy zleceniobiorca.
4. Świadczenie, które przyznaje i wypłaca ZUS, jeśli osiągniesz określony wiek.
5. ...Ubezpieczeń Społecznych.
6. ZUS prowadzi je dla każdego ubezpieczonego i płatnika składek.
7. Instytucja, która uchwała zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń.

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.